

TUTUKLU ÖĞRENCİLER

“Bunlar terörist gençler. Bu terörist gençlerle ilgili her türlü çalışmayı yapıyoruz. Bunların eşgallerini belirlemek suretiyle bu gençlere üniversitelerde okuma hakkı vermeyeceğiz.”

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, 24 Mart 2018

Türkiye’de tutuklu ve hükümlü öğrencilerin sayısına ilişkin çeşitli söylentiler var. Evet, verilen bilgilerin karışıklığı ve tutarsızlığını düşününce, bu bilgilere ancak söylenti diyebiliriz. Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü’nün internet sitesinde açıklanan veriler yaklaşık 2 yıl öncesinden kalma. Bugüne en yakın bilgiyi alabildiğimiz iki kaynak ise milletvekili Gamze Akkuş İlgezdi ve milletvekili Sezgin Tanrıkulu’nun verdiği iki soru önergesine gelen yanıtlar. Ancak bu iki cevap arasında da belirgin bir fark var. Belirgin demek yeterli olmayabilir çünkü yaklaşık 33 bin kişilik bir fark!

Gamze Akkuş İlgezdi’ye verilen resmi cevaba göre Türkiye’de örgün ve yaygın eğitimde kayıtlı, tutuklu veya hükümlü öğrenci sayısı yaklaşık 70.000. Bu sayıyı birkaç veriyle karşılaştıralım. 2002’de Türkiye’deki tutuklu ve hükümlülerin toplam sayısı yaklaşık 60.000’dir. Yani bugün Türkiye’de tutuklu ve hükümlü **öğrencilerin** sayısı, 16 yıl önce Türkiye’deki **toplam tutuklu ve hükümlü** sayısından fazla!

Resmi algılayabilmek için bir karşılaştırma daha: Marmara Üniversitesi’nin 2018 yılında toplam öğrenci sayısı yaklaşık 78.000. Yani neredeyse Marmara Üniversitesi kadar bir üniversite de “içeride” var.

TUTUKLULUK BİR CEZAYA DÖNÜŞÜYOR

Tutukluluk CMK’da “*Kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut delillerin ve bir tutuklama nedeninin bulunması halinde, şüpheli veya sanık hakkında tutuklama kararı verilebilir. İşin önemi, verilmesi beklenen ceza veya güvenlik tedbiri ile ölçülü olmaması halinde, tutuklama kararı verilemez.*” şeklinde açıklanmış. Hukuk açısından, **tutuklu yargılanma istisnai** bir hal, **aslanan tutuksuz yargılanma**. Bu, aslında masumiyet karinesinin en temel görünüş biçimlerinden biri.

Gelelim gerçekliğe. Diğer suçlarda olduğu gibi öğrenciler açısından da tutukluluk sürelerinin uzunluğu dikkat çekici. Yargılaması devam eden öğrenciler, yani henüz mahkemelerin bir suç işleyip işlemediğini belirlemediği, karineye göre “masum” öğrenciler aylarca tutuklu kalıyor. Hatta İlhan Çomak’ı hatırlatarak bu sürenin yıllara, on yıllara varabileceğini de söyleyebiliriz.

İlhan Çomak 1994 yılında, 21 yaşındayken “*devletin hakimiyeti altındaki topraklardan bir kısmını devlet idaresinden ayırmaya matuf eylemlerde bulunmak*” suçlamasıyla önce idama mahkum edilmiş, sonra cezası ağırlaştırılmış müebbet cezasına çevrilmişti. Gelgelelim AİHM 2007’de İlhan Çomak’ın adil yargılanmadığını söyleyince bu karardan 5 yıl sonra yani 2013’te tekrar yargılama süreci başladı. Yani İlhan Çomak 21 yaşından beri hapiste ve hala hapiste tutuluyor. Çünkü 1994’te isnat edilen bir suça konu olarak gösterilen fiillere ilişkin delilleri karartabileceği düşünülerek tutuklu yargılanıyor! Yani suçlu olup olmadığına henüz karar verilmemiş masum bir insan 24 yıldır hapisanede yaşıyor.

Farzedelim ki yargılamanın sonunda İlhan Çomak’ın masum olduğuna karar verildi. 21 yaşında gencecik bir öğrenciyken tutuklanarak 24 yıldır hapiste olan bir insana bu kararı kim bildirecek, nasıl bildirecek? Tutukluluk ancak bir tedbir olabilir, peşinen verilmiş bir ceza olamaz.

EĞİTİM HAKKINA NE OLDU? KHK’LERE BİR BAKALIM...

Eğitim hakkına ilişkin KHK düzenlemelerinden önce başka bir yere daha bakalım.

KHK’lerin; OHAL’in ilan gerekçesiyle sınırlı olarak çıkarılması ve OHAL süresiyle bağlı olması gerekiyordu. Bu iki şarttan biri yasal olarak biri de fiilen *-ben yaptım, oldu misali-* ortadan kalktı. Darbe teşebbüsü ile yakından uzaktan ilgisi olmadığı halde iktidarın hoşuna gitmeyen kişiler ve onların söz ve davranışlarıyla ilgili KHK’lar göz göre göre çıkarıldı ve uygulandı. 16 Nisan 2017 Referandumu ile OHAL KHK’lerinin OHAL süresi ile sınırlı olması şartı da *-20 Temmuz 2016’da ilan edilen OHAL süresi boyunca çıkarılan KHK’ler için-* kaldırıldı.

Hadi, günlük siyasal çatışmaların alanına girmeyen bir örnek vererek durumun vahametini iyice belirginleştirelim: 687 sayılı KHK’de kar lastiği kullanmayan araçlara 625 lira ceza verileceği düzenleniyor. OHAL neden ilan edilmişti? Kar lastiğinin konuyla ne ilgisi var?

Eğitim hakkı, hem Anayasa’yla hem de İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi’yle güvence altına alınmış bir hak. Bu hakkı “kısıtlayan” 677 sayılı KHK ise bakın ne diyor:

“Terör örgütü üyeliği veya bu örgütlerin faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlar sebebiyle tutuklu veya hükümlü olarak ceza infaz kurumunda bulunanlar, olağanüstü halin devamı ve kurumda barındırıldıkları süre zarfında, ülke genelinde uygulanan merkezî sınavlar ile örgün veya yaygın her türlü eğitim ve öğretim kurumları ile kamu kurum ve kuruluşları tarafından ceza infaz kurumu içinde veya dışında yapılan ya da yaptırılan sınavlara giremezler.”

Bu KHK ile belirtilen suçlardan tutuklu yargılanan öğrenciler, henüz yargılama devam ederken çoktan cezalandırılmış olmuyor mu? Bu verilen “fiili ceza” için bir de KHK ile yasal düzleme getiriliyor. Peki haydi ona da tamam diyelim; OHAL 19 Temmuz 2018’de “kendiliğinden” sona erdi. OHAL boyunca sınavlarına giremeyen, eğitim hakkı engellenen öğrenciler açısından etkilerinin de kendiliğinden bittiği söylenebilir mi? KHK ile tutuklu öğrencilere yönelik yapılan bu düzenlemenin etkisi, maalesef -*olması gerektiği gibi OHAL süresiyle sınırlı değil*- ömür boyu.

ÖĞRENCİLER NEYLE SUÇLANIYOR?

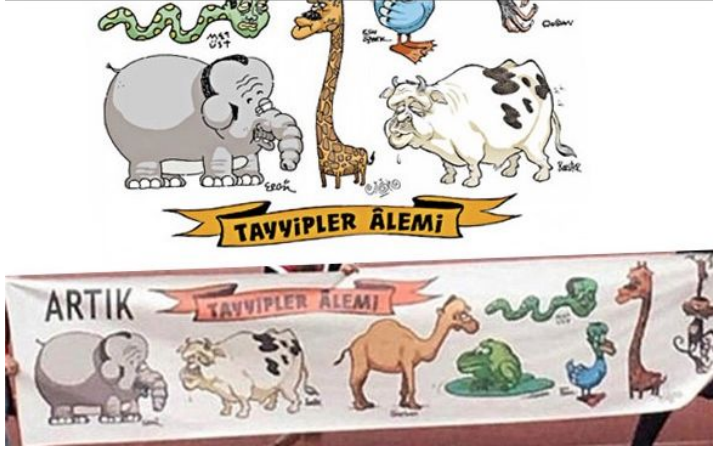
Öğrencilere isnat edilen suçlara bir bakınca, memleketin genelinden farklı bir tablo çıkmıyor karşımıza. En çok yöneltilen suçlama; “*Cumhurbaşkanına hakaret*”! Suç olarak değerlendirilen diğer fiiller ise genel olarak şöyle; anmaya katılmak, halay çekmek, slogan atmak, duvara slogan yazmak, haber paylaşmak, basın açıklaması yapmak, 1 Mayıs’a katılmak...

Tabloya şöyle bir bakınca her şeyin böyle tersyüz edildiğini görmek bir yandan da içimizi ferahlatıyor. Bu konuda yargının çok tutarlı bir anlayışı olduğunu söyleyebiliriz. Tabi ki masumiyet karinesinin aksine hareket ederek masum insanları uzun tutukluluk süreleriyle fiilen cezalandıran, öğrencilerin eğitim hakkını ihlal eden bir yargı mekanizmasının suç diye tanımladığı şeyler de “*halay çekmek, haber paylaşmak*” gibi fiiller olacaktı.

Son olarak terör örgütü üyeliği vb. suçlarla tutuklu yargılanan öğrencilerin sınava girmesini engelleyen KHK’den yola çıkarak sormak gerekiyor: *Devletimiz “terörist” öğrencilerin sınavlara girmek yoluyla devleti yıkabileceğini mi düşünüyor yoksa?*

BOĞAZIÇI’NDEN ODTÜ’YE

Boğaziçi Üniversitesi’nde öğrenciler “*Katliamın lokumu olmaz!*” diyerek pankart açtıkları eylem sebebiyle gözaltına alınan arkadaşları için ertesi gün basın açıklaması yaptıkları için tutuklanmıştı. Gözaltında ve tutukluyken işkence gördükleri de duyulan öğrenciler, tutuklu oldukları süre boyunca sınavlara da giremediler. Böylece bazılarının oku süresi bile uzadı. Daha sonra yapılan duruşmada tahliye edildiler. Şimdi kim bu öğrencilerin “*cezalandırılmadığını*” söyleyebilir?

ODTÜ mezuniyet töreninde ise öğrenciler “Tayyipler Alemi” karikatürünü pankart yaptırıp açtıkları için tutuklandılar. Suçlama birçok üniversite öğrencisinde olduğu gibi “Cumhurbaşkanına hakaret”!

Bu pankartla ilgili bir durumu açıklamak gerekiyor. Cumhuriyet gazetesi çizeri Musa Kart’ın 2004 yılında, dönemin başbakanı Recep Tayyip Erdoğan’ı bir kedi olarak çizmesinin ardından kendisine manevi tazminat davası açılmıştı. Penguen dergisi de ODTÜ öğrencileri tarafından pankart haline getirilen “Tayyipler Alemi” karikatürünü o dönem Musa Kart’a destek olmak için çizmişti. Daha sonra bu karikatürün çizerlerine de tazminat davası açıldı. Ancak bu iki davadan da ifade ve basın özgürlüğüne dayandırılan gerekçelerle Başbakan lehine bir karar çıkmadı!

NE YAPILMALI?

Tutuksuz yargılama esas yöntem olarak uygulanmalı, tutukluluk bir ceza mekanizması olarak değil, tedbir olarak kullanılmalı.

Tutukluluk süreleri, bu tedbirin amacını değiştirecek şekilde uzatılmamalı. Tutuklu da olsa yargılananların masumiyet karinesine göre hala “masum” olduğu unutulmamalı!

Tutuklu ve hükümlü öğrencilerin eğitim hakkı gözetilmeli. Öğrenciler yargılandıkları suçlar sebebiyle farklı muamele görmemeli. Hangi suçtan yargılanırsa yargılsın, henüz suçluluğu kesinleşmemiş bir insanın yıllarına mal olabilecek uygulamalardan (677 sayılı KHK gibi) vaz geçilmeli.

Cumhurbaşkanına hakaret suçu, yurttaşların üzerinde Demokles'in kılıcı gibi sallandırılmamalı. En ufak eleştiriler bile bu suçlamayla karşı karşıya getirilmemeli. Siyasilerin eleştirilere katlanma yükümlülüğü daha geniş şekilde yorumlanmalı. (*AIHM içtihadı bu yönde*). Daha da ötesi, TCK'da 299 ile 305 arasında yer alan "*Devletin orasına burasına hakaret*" suçları toptan ortadan kaldırılmalıdır. Koskoca devlet, bir bireyin hakaret etmesiyle yerinden bile kımıldamaz. Bu gibi eylemleri yapanların cezası yargılanmak, hapse girmek filan değil, olsa olsa insanlar tarafından ciddiye alınmamak olabilir, hepsi o kadar.

Slogan atmak, halay çekmek, haber paylaşmak, 1 Mayıs'a veya başka barışçı toplantılara katılmak herkesin demokratik haklarıdır. Asıl suç, uluslararası ve ulusal hukukta tanımlanmış bu hakları suç saymak ve onları kullanılamaz hale getirmektir.